Q.I. (B) Translate *any two* groups of verses into English : **8**

Group I

(i) ज्ञानेन पुंसां सकलार्थसिद्धिर्ज्ञानादृते काचन नार्थसिद्धिः ।
ज्ञानस्य मत्वेति गुणान् कदाचिज्ज्ञानं न मुञ्चन्ति महानुभावाः ।।

(ii) रागे द्वेषे च माने च द्रोहे पापे च कर्मणि ।
अप्रिये चैव कर्तव्ये चिरकारी प्रशस्यते ।।

Group II

(i) यो यमर्थं प्रार्थयते यदर्थं घटतेऽपि च ।
अवश्यं तदवाप्नोति न चेच्छ्रान्तो निवर्तते ।।

(ii) यावच्चन्द्रार्कतारादिस्थितिः स्यादम्बराङ्गणे ।
तावत्फारुकिवंशोऽसौ चिरं नन्दतु भूतले ।।

Group III

(i) अङ्गेन गात्रं नयनेन वक्त्रं न्यायेन राज्यं लवणेन भोज्यम् ।
धर्मेण हीनं खलु जीवितञ्च न राजते चन्द्रमसा विना निशा ।।

(ii) यस्य न ज्ञायते वीर्यं न कुलं न विचेष्टितम् ।
न तेन सङ्गतिं कुर्यादित्युवाच बृहस्पतिः ।।

Group IV

(i) त्यागसुरक्तः कृषिभिर्हरितः
वैज्ञानिकयशसा च श्वेतः ।
त्रयोऽपि वर्णाः प्रदत्ताश्च यैर्ध्वजाय चास्माकम्
जयतु जवानो, जयतु किसानो, जयतु च विज्ञानम् ।
नमामि राष्ट्रध्वजं त्रिवर्णात्मकं नैकवारम्
स्मारयते मां कीर्तिकथा यो महतामनवरतम् ।।

Q.II. (A) Answer *any two* questions in English from group I and II each : **8**

Group I

(i) Write names of sentiments of drama.

OR

(B) Answer *any five* question in Sanskrit :

(i) सोमशर्मा अनन्तभट्टं प्रति कथं गतवान् ?

(ii) ग्रामं प्रविश्य लेरसिया सहकारिणश्च कुत्र स्थिताः ?

(iii) पिकाः कुत्र वर्तन्ते ?

(iv) केन नाट्यशास्त्रं विरचितम् ?

(v) 'जयतु विज्ञानम्' इति वक्तुं कवयित्रीं का मुखरयते ?

(vi) कः परोऽपि बन्धुः ?

(vii) नास्ति क्षतिः क्वापि केषाम् ?

(viii) भूपालचूडामणिः कः ?

Q.V. (A) Translate *any one* unseen passage / dialogue into English : 5

(i) दक्षिण-भारते सागर-मध्ये एकं लघुद्वीपं वर्तते । तस्मिन् द्वीपे सागरतरङ्गैः क्षाल्यमानं प्राचीनं नगरं कन्याकुमारी इति अस्ति । त्रयाणां सागराणां जले प्रतिबिम्बितं सूर्योदयस्य दृश्यम् अद्भुतमेव । सूर्यस्य क्रमशः अरुणा पीता धवला च शोभा दर्शकान् मन्त्रमुग्धान् करोति । एकदा स्वामिविवेकानन्दः समुद्रजले स्थितायामेकस्यां बृहत्-शिलायाम् उपविष्टः त्रीणि दिनानि ध्यानमग्नः जातः । एतस्यां शिलायाम् एव विवेकानन्दकेन्द्रं विकसितमस्ति । अत्र आगत्य साधकाः ध्यानं साधनां च कृत्वा जीवनं सफलं कुर्वन्ति ।

(ii) कारवेल्ल - परवलादयः शाकलताः आधारीभूतजालेभ्यः अवलम्बन्ते । सरलाः परवलाः विक्रयणयोग्याः भवन्ति । अत एव यदा परवलाः लघु भवन्ति तदा तेषाम् एकस्मिन् अन्ते पाषाणः बध्यते । तस्य भारेण परवलाः वक्राः न भवन्ति । अस्माकं पुरतः वर्तमानं लक्ष्यं तस्य पाषाणस्य कार्यं करोति । अयोग्यविषयान् प्रति शीघ्रम् आकृष्यमाणम् भूयमानम् अस्माकं मनः लक्ष्यस्य भारेण सर्वदा समुचितमार्गे स्थापयितुं शक्यते ।

(iii) कञ्चुकी - (सहसा प्रविश्य) इदं वासोयुगलम् ।

नायकः - (दृष्ट्वा सहर्षमात्मगतम्) दिष्ट्या सिद्धमाभिवाञ्छितमनेनातर्कितोपनतेन रक्तांशुकयुगलेन ।

कञ्चुकी - देव्या, मित्रावसुजनन्या प्रेषितम् । तदेतत्परिधत्तां कुमारः ।

नायकः - कञ्चुकिन् उपनय । (कञ्चुकी रक्तवसनद्वयमुपनयति । गृहीत्वा आत्मगतम् ।) सफलीभूतो मे मलयवक्त्याः पाणिग्रहः । (परिक्रम्य प्रकाशम्) कञ्चुकिन् गम्यताम् । मद्वचनादभिनन्दनीया देवी ।

Translate *any five* sentences in Sanskrit :

(i) We got freedom in 1947.

(ii) Justice should punish the guilty.

(iii) Her acting appears artificial.

(iv) When will the programme start ?

(v) Valour is the cause of fame.

(vi) Who told you this ?

(vii) We both have brought these flowers.

(viii) We will sit in the shadow of the tree.

Q.VIII. Solve the following questions : **15**

(A) Recognize *any three* of the following forms :

(i) शक्नुवन्ति (ii) शयनीयम् (iii) स्मारयते

(iv) श्रीमन् (v) अस्माकम्

(B) Dissolve and name the compounds : (*Any three*)

(i) अनावश्यकम् (ii) तृतीयशतकम् (iii) विचारशीलः

(iv) विचारमाला (v) यथेच्छम्

(C) Dissolve sandhi as following : (*Any three*)

(i) मग्नोऽभवत् (ii) तद्यशस्तदौर्जित्यम् (iii) स्यादम्बराङ्गणे

(iv) संश्लिष्टावितरेतरम् (v) अस्माभिस्तेषामावासाः

(D) Complete *any three* of the following sentences by choosing the suitable alternative given in the brackets :

(i) .... निकटे प्रवहतो निर्झरस्य जले स्नात्वा प्रत्यागच्छतु ।
(उद्याने / उद्यानात् / उद्यानस्य)

(ii) .... सह कुटीं गत्वा रात्रिमयापयत् । (भ्रातृभ्यां / भ्रात्रोः / भ्रातृन्)

(iii) अन्या अपि .... प्रजातयः रक्षणीयाः । (काश्चन / कानिचन / केचन)

(iv) किं कारणं .... जिज्ञासायाः । (ते / त्वां / त्वया)

(v) स्वामी निश्चलः .... । (जातः / जातम् / जाता)

MT - 172

2014 1200

MT - 172 - SANSKRIT ENTIRE (SECOND OR THIRD LANGUAGE) - PRELIM II - PAPER - III

Time : 3 Hours **Preliminary Model Answer Paper** **Max. Marks : 80**

A.I.	**(A) Translate *any three* of the following passages into English :**	
(i)	Parth : A great effort is needed for refining it. Having created a hole in the earth and extracting it, its processing is done. Petrol, kerosene, grease, etc. is obtained from that processing. This is obtained from nature; hence its availability is limited. Shreya : But the non-conventional energy obtained from nature is unlimited. Parth : Sun, wind, water these are the classical elements. These non-conventional energy resources are also able to produce energy.	**5**
(ii)	He was appointed by the Revered King शाहू महाराज for making a horse-mounted statue of छत्रपती शिवाजी महाराज for the Military Preparatory School located at Pune. Even today this thirteen and half (13.5) feet tall statue weighing eight (8) tonnes, is the subject of amazement of everybody's eyes. Many images were created for the princely states of वडोदरा-सांगली-मिरज etc., by him who was adorned with success and fame. Among those, the marble statue of Saint ज्ञानेश्वर located at फलटण, is extraordinary (unique).	**5**
(iii)	Among all the inventions of men, since pre-historic times, the invention of internet is the greatest one. This is the greatest revolution till date. There is small helping device called 'Modem'. Internet connection is done by connecting it with telephone wires and the computer. The world-wide network that exists due to the mutual connection of small and big networks of computers, is indeed the Cyber-space.	**5**

	Group III	
(i)	A body without limbs, face without eyes, kingdom without justice, food without salt and life without धर्म, does not look beautiful, just like a night without the moon (is not significant).	**2**
(ii)	बृहस्पति said, one should not associate with a person whose strength, family background and behaviour (activities) are not known (to us).	**2**
	Group IV	
(i)	(The flag is) red (saffron) due to sacrifice, green due to agriculture and white due to the success of scientists, may the soldier triumph, may the farmer triumph and may science triumph by whom even the tricoloured three colours were given to our national flag. I salute the tricoloured national flag several times which continuously reminds me of the success-stories of the great people.	**4**
A.II.	**(A) Answer *any two* questions in English from group I and II each :**	
	Group I	
(i)	There are nine sentiments popularly known as नवरस. शृङ्गारवीरकरुणाद्भुतहास्यभयानकाः । बीभत्सरौद्रौ शान्तश्च काव्ये नवरसाः मताः ॥ शृङ्गार (love), वीर (heroism) , करुण (compassion), अद्भुत (miraculous), हास्य (humour), भयानक (fear), बीभत्स (disgust) रौद्र (fierce) and शान्त (peace) are nine poetic sentiments of drama.	**2**
(ii)	हूपू bird is little bigger than sparrow. There are black and yellow stripes on its body. A crest on its head, looks like a crown. हूपू bird looks like a king when it spreads its crest. It has a long beak. हूपू bird is also known as हुदहुद or Indian Wood-Pecker.	**2**
(iii)	Due to the extremely filthy and bad appearance of लेरसिया, no one invited him to their home for meals. But there were two brothers in the same village. They were very poor but kind at heart. They came to know about a poor man arrived in the village who was not	**2**

(iii)	समुपागतवति दैवादवहेलां कुटज मधुकरे मा गाः । मकरन्दतुन्दिलानामरविन्दानामयं महामान्यः ॥	2
(iv)	धर्मः सर्वसुखाकरो हितकरो धर्मं बुधाश्चिन्वते धर्मेणैव समाप्यते शिवसुखं धर्माय तस्मै नमः । धर्मान्नास्त्यपरः सुहृद् भवभृतां धर्मस्य मूलं दया धर्मे चित्तमहं दधे प्रतिदिनं हे धर्म मां पालय ॥	2
A.II.	**(C) Complete *any one* verse based on a metre :**	
(i)	इन्द्रवज्रा - गृह्णन्तु सर्वे यदि वा यथेष्टं नास्ति क्षतिः क्वापि कवीश्वराणाम् । रत्नेषु लुप्तेषु बहुष्वमर्त्यैरद्यापि रत्नाकर एव सिन्धुः ॥	2
(ii)	उपेन्द्रवज्रा - अहो महत्त्वं महतामपूर्वं विपत्तिकालेऽपि परोपकारः । यथाऽऽस्यमध्ये पतितोऽपि राहोः कलानिधिः पुण्यचयं ददाति ॥	2
A.III.	**(A) Write 5 sentences in Sanskrit on *any one* topic given below:**	
(i)	**गणतन्त्रदिवसः ।** स्वातन्त्र्यप्राप्तेः अनन्तरम् अस्माकं राष्ट्रेण १९५० तमे संवत्सरे जानेवारीमासस्य षडविंशतितमे दिवसे प्रजातन्त्रं स्वीकृतम् । अस्माकं राजधान्याम् एतद् दिनं विशेषरूपेण सम्पद्यते । राष्ट्रपतिमहोदयः ध्वजारोहणं करोति राष्ट्रगीतं च गायति । सर्वे देशभक्तानां कार्याणां संस्मरणं कुर्वन्ति । सैनिकानां संचलनं, मानवन्दना, नृत्यगायनादयः सांस्कृतिकाः कार्यक्रमाः प्रचलन्ति । राष्ट्रपतिमहोदयः वीरबालासु शौर्यपदकानि वितरति । एवम् एषः दिवसः महता उत्साहेन सम्पद्यते ।	5
(ii)	**श्रीगणेशः ।** श्रीगणेशः सर्वभारतीयानां आराध्यदेवता । तस्य जनकः शङ्करः पार्वती च तस्य माता। सः विद्यायाः देवता । अतः बालाः विद्यारम्भे तं नमन्ति । सः विघ्नान् हरति अतः सः विघ्नहर्ता । सुखं च यच्छति अतः सः सुखकर्ता । श्रीगणेशाय मोदकाः, दुर्वाङ्कुराः अतीव रोचन्ते । सः गणानाम् ईशः अतः एव तस्य गणेशः इति नामधेयं यथार्थम् । अखिलं महाभारतं श्रीव्यासः गणेशाय अकथयत् । गणेशः च तत् अलिखत् । गजाननस्य उत्सवदिवसः भाद्रपदमासे शुक्लपक्षे चतुर्थ्यां तिथौ महता उत्साहेन सम्पद्यते ।	5
(iii)	**दूरदर्शनम् ।** अधुना गृहे गृहे दूरदर्शनसंचाः वर्तन्ते । दूरदर्शनं मनोरंजनस्य उत्तमं साधनं तु अस्ति एव । तथापि दूरदर्शनस्य माध्यमेन एकतः उपविश्य एव वयं जगति यत् प्रचलति तद् ज्ञातुं	5

	viewers. Once, स्वामी विवेकानन्द, seated upon a huge rock situated in the ocean-water, got engrossed in meditation for three successive days. The 'Vivekananda Kendram' has been developed on this same rock. Aspirants after coming here perfoming meditation and practise consider make their lives worthy.	
(ii)	The creepers of vegetables like bitter-gourd and snake-gourd hang on the supporting nets. Snake-gourds that are straight are suitable for sale. Hence, when snake-gourds are small, a stone is tied to one of its ends. Due to its weight, the snake-gourds don't become crooked. The goal in front of our eyes does the job of that stone. With weight of the goal, it is possible to keep on the right track, our mind, which quickly gets attracted towards inappropriate things.	**5**
(iii)	Chamberlain - (Entering suddenly) This is the pair of garments. Hero - (Having seen, says to himself delightfully) Fortunately my desire has been accomplished by the unexpected acquisition of this pair of garments. Chamberlain - This has been sent by the honorable mother of मित्रावसु. The prince may wear this. Hero - O chamberlain, bring it. (The chamberlain takes the pair of red garments to him. Having taken that, the hero says to himself) My wedding with मलयवती has been successful. (Moves around and say aloud) O chamberlain, you may leave. My words of gratitude should be offered to the honorable lady.	**5**
A.V.	**(B) Translate *any one* group of verses into English :** **Group I**	
(i)	One who converts the opponent/enemies into followers (friends) by virtue of utilizing his talent, he indeed is brave and wise.	**2**
(ii)	A person with good character, though poor, is honoured everywhere. But a characterless man, though rich, is not honoured even among his own men.	**2**

	The नवरस i.e. nine poetic sentiments like शृङ्गार, वीर, करुण etc. should be present in the picture which makes the picture vibrant. It appears very real. These emotions should be drawn by various postures and gestures of body. Such a picture becomes effective and impressive.	
(iii)	After the attainment of freedom, डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर was appointed as minister of law in the cabinet of first Prime Minister पं. जवाहरलाल नेहरु. Along with that he also accepted the post of chairman of the drafting committee of Indian Constitution. Disregarding the burden of work he was always engrossed in work.	**2**
(iv)	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर was fond of Sanskrit language. He also knew the importance of Sanskrit which was the language of the Gods. Therefore he wanted Sanskrit to be a national language like Hindi. In order to do so, he first put forth the proposal in the executive meeting of 'Dalit Mahasangh'. He firmly believed that the root of Indian culture were in Sanskrit. Many Indian languages originate from Sanskrit. As it is revered by scholars and it deserves to be the national language.	**2**
A.VII.	**Make *any five* sentences in Sanskrit by using indeclinables / governing cases :**	
(i)	बालिका **पाठशालां गच्छति** ।	**1**
(ii)	**अन्नं / अन्नेन / अन्नात् विना** मानवाः न जीवन्ति ।	**1**
(iii)	**अलं साहसेन** ।	**1**
(iv)	**रामस्य पुरतः** हनुमान् अस्ति ।	**1**
(v)	अध्यक्षमहोदयः **छात्रेभ्यः** / **छात्रेषु** पारितोषिकं **वितरति** ।	**1**
(vi)	**गणेशाय** मोदकाः **रोचन्ते** ।	**1**
(vii)	अहं **त्वया समं** कदापि कलहं न करोमि ।	**1**
(viii)	**श्रीगणेशाय नमः** ।	**1**
	OR	
	Translate *any five* sentences in Sanskrit :	
(i)	अस्माभिः सप्तचतुर्नवैकतमे ख्रिस्ताब्दे स्वातन्त्र्यं प्राप्तम् ।	**1**
(ii)	न्यायः अपराधिनम् दण्डयेत् / दण्डयेत ।	**1**
(iii)	तस्याः अभिनयः कृत्रिमः प्रतिभाति / भासते / प्रतीयते ।	**1**

(iii)	विचारशीलः - विचारः एव शीलं यस्य सः। - बहुव्रीहि समास ।	1
(iv)	विचारमाला - विचाराणां माला । - षष्ठी तत्पुरुष समास ।	1
(v)	यथेच्छम् - इच्छाम् अनुसृत्य / अनतिक्रम्य । - अव्ययीभाव समास ।	1
(C)	**Dissolve sandhi as following : (*Any three*)**	
(i)	मग्नोऽभवत् - मग्नः + अभवत् ।	1
(ii)	तद्यशस्तदौर्जित्यम् - तद् + यशः + तद् + और्जित्यम् ।	1
(iii)	स्यादम्बराङ्गणे - स्यात् + अम्बराङ्गणे ।	1
(iv)	संश्लिष्टावितरेतरम् - संश्लिष्टौ + इतरेतरम् ।	1
(v)	अस्माभिस्तेषामावासाः - अस्माभिः + तेषाम् + आवासाः ।	1
(D)	**Complete *any three* of the following sentences by choosing the suitable alternative given in the brackets :**	
(i)	**उद्यानस्य** निकटे प्रवहतो निर्झरस्य जले स्नात्वा प्रत्यागच्छतु ।	1
(ii)	**भ्रातृभ्यां** सह कुटीं गत्वा रात्रिमयापयत् ।	1
(iii)	अन्या अपि **काश्चन** प्रजातयः रक्षणीयाः ।	1
(iv)	किं कारणं **ते** जिज्ञासायाः ।	1
(v)	स्वामी निश्चलः **जातः** ।	1
(E)	**Do as directed : (*Any three*)**	
(i)	**यदा सोमशर्मणा पृष्टं आसीत् तदा** अनन्तभट्टो व्याधयः कीदृशं पीडयन्ति एतत् स्पष्टीकुर्वन्नासीत्।	1
(ii)	**कलावतां** कृते पण्ढरपुरमिव तीर्थक्षेत्रम् ।	1
(iii)	**ते** आत्मिक्याः सम्पदः **मूल्यं ज्ञातवन्तः** ।	1
(iv)	स **गङ्गातटम् अयात्** ।	1
(v)	पक्षिणां प्रजातयः सुखेन **उषित्वा** क्रीडन्ति ।	1

❖❖❖❖